

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1916.

Första kammaren.

Nr 71.

Fredagen den 19 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Justerades protokollen för den 13 och 16 i denna månad.

Anmälades och godkändes bankoutsrottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 146, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkt 33 under tionde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående pension åt skrivbrätrådet Hulda Andrietta Katarina Ström;

nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt verkmästaren vid mynt- och justeringsverket P. G. Eklöf;

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt understöd åt genom olyckshändelse under tjänstutövning omkomne tillförordnade gränsridaren i Kopparbergs län Per Erik Staffanssons son Cingal; samt

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tilläggspension åt konstruktören och ritaren hos lotsstyrelsen L. F. Lindberg.

Anmälades och godkändes lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 145, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 och 9 §§ i lagen den 24 juli 1903 om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket.

Anmälades och bordlades

lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av sista stycket i övergångsbestämmelserna till lagen den 16 oktober 1914 om tillsyn å fartyg;

nr 38, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande nr 27 i anledning av *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny förordning om automobiltrafik *dels* och fyra i ämnet väckta motioner;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande tillägg till lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910; och

nr 40, i anledning av *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 7 i förordningen den 16 november 1863 angående allmänt kyrkomöte samt lag om ändrad lydelse av 2 § 1:o) i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, i vad propositionen angår sistnämnda lag, *dels ock* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 14:o) i lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt; ävensom

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående studiemöjligheterna för fattiga lärjungar vid offentliga läroanstalter.

*Ang. Ålands
befästade.*

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena Wallenberg, som tillkännagivit sig vilja vid detta sammanträde besvara herr Steffens interpellation angående Ålands befästade, erhöi nu ordet och yttrade:

Med kammarens tillstånd har herr Steffen till mig framställt följande spörsmål:

»1:o) Anser hans excellens, att den betydelse i Sveriges militärpolitiska problem, som alltifrån 1809 av militära och politiska auktoriteter, Kungl. Maj:ts regering och svenska folkets representanter med enhällig röst tillmätts den åländska ögruppen, fortfarande är densamma som förut, d. v. s. så stor, att vår förmåga att hävda vår självständighet väsentligt försvagas, därest Ryssland förvandlar Åland till en fast stödjepunkt för militära operationer?

2:o) Därest hans excellens icke anser sig med ett bestämt ja kunna besvara detta spörsmål, ber jag att få fråga, vad det är som kunnat förmå Kungl. Maj:ts regering att just nu frångå den nämnda uppfattningen.

3:o) Slutligen ber jag att, oberoende av huru svaret på mitt första spörsmål utfaller, få fråga, *dels* huru hans excellens uppfattar det närvarande läget med avseende å Åland ur svenska militärpolitiska och utrikespolitiska synpunkter och *dels* vad hans excellens anser böra i nu berörda avseende åtgöras för att under världskrigets vidare fortgång trygga Sveriges möjligheter att under olika lägen bevara en verklig neutralitet och sin fullständiga politiska handlingsfrihet.»

Vad angår den första frågan torde det vara tillräckligt att hänvisa till det uttalande, som jag häromdagen fick anledning att avge först i andra kammaren och sedermera även i denna kammare, och vilket innehöll en försäkran, att regeringen anser som sin skyldighet att med oavlatlig uppmärksamhet följa ålandsfrågan och att intet kommer att underlåtas för att härvidlag liksom på andra områden tillvarata Sveriges rättigheter och intressen.

Efter detta besked i den första frågan, kräver den andra frågan icke något besvarande.

Beträffande därefter den tredje frågan är det, såsom jag redan vid nyss åsyftade tillfälle framhöll, av lätt insedda skäl omöjligt att nu ingå i några detaljer.

Ang. Ålands
befästande.

(Forts.)

Herr Steffen: Herr talman, mina herrar! Jag ber att till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena få fram-bära min vördsamma tacksägelse för interpellationens besvarande.

Av hans excellens nu avgivna svar framgår, att hans excellens önskan är, att hans meddelande till riksdagen i onsdags (den 17 dennes) skall gälla såsom allt det svar på min interpellation, som hans excellens kan och vill avgiva.

Det är således min rättighet och skyldighet såsom interpellant att jämföra innehållet i hans excellens meddelande av i onsdags med innehållet i min interpellation och att ur denna jämförelse draga mina slutsatser beträffande utrikesledningens uppfattning av de spörsmål, som jag i interpellationen berört. Jag får på sådant sätt tillfälle att beröra såväl vad hans excellens i sitt svar beaktat som ock vad hans excellens icke beaktat utav min interpellations innehåll.

Jag vill då i första rummet med tillfredsställelse konstatera, att min interpellation verkligen i vissa väsentliga punkter blev besvarad av hans excellens herr utrikesministern vid kamrarnas sammanträden i onsdags. Att hans excellens då gjorda meddelande erhöll en fullständigt enhällig och synnerligt kraftig anslutning från riksdagens samtliga partigrupper, måste naturligtvis för mig vara en grund för ökad tillfredsställelse. Jag har genom min interpellation uppnått, att Ålandsfrågans närvarande vanskliga läge blivit allmänt uppmärksammat i vårt land samt av såväl regering som riksdag och tidningspress allmänt erkänt, detta i skarpaste motsättning till den tystnad beträffande Ålandsfrågan, som rådde före min interpellation, en tystnad som då var bruten av blott en eller två huvudstadstidningar, såvitt jag vet. Jag har uppnått, att Ålandsfrågans nuvarande vanskliga läge blivit allmänt diskuterat inom riksdagens partigrupper samt helt visst även uti överläggningar, i vilka såväl regering som riksdag varit representerade. Detta var ett av huvudsyftena med min interpellation, uti vilken jag framhöll, att nu, 1916, var det, innan jag interPELLERADE, såväl inom som utom riksdagen, på några få undantag när, märkvärdigt tyst omkring Ålandsfrågan -- i motsats till de starka demonstrationerna 1908, när det gällde endast en tänkt fara i stället för, såsom nu, en förverkligad fara för vårt land.

Hans excellens herr utrikesministerns förklaring av i onsdags är ett i ampel form avgivet jakande svar på interpellationens första fråga. Hans excellens har ju i dag upprepat denna min fråga. Jag behöver således icke göra detsamma. Jag behö-

Ang. Ålands
befästade.
(Forts.)

ver endast upprepa det svar, som hans excellens avgav i onsdags — jag gör det ännu en gång, ehuru en del av detsamma ju upprepats av hans excellens. Han yttrade då: »var och en, som satt sig in i och följt den historiska utvecklingen av den s. k. Ålandsfrågan måste inse, att denna fråga är av vital betydelse för Sverige. Detta var ock svenska regeringens och riksdagens åsikt år 1908. Det är svenska regeringens åsikt år 1916, och jag är övertygad, att denna mening även nu delas av svenska riksdagen.»

Härmed var således även min alternativa andra fråga besvarad.

Vad jag i mitt tredje spörsmål tillät mig fråga har ju redan refererats av hans excellens. Jag behöver således icke heller upprepa detta. Härpå svarade hans excellens i onsdags: »att regeringen anser som sin skyldighet att med oavlätlig uppmärksamhet följa denna fråga och att intet kommer att underlåtas för att härvidlag liksom på andra områden tillvarataga Sveriges rättigheter och intressen.» Men hans excellens tillade: »Ett mera ingående besked kan jag, av lätt begripliga skäl, ej nu lämna», och detta har hans excellens upprepat i dag. Jag kan ju mycket väl förstå och uppskatta de skäl av rent diplomatisk art, som kunnat förmå hans excellens att avböja att just nu giva riksdagen ett offentligt meddelande om beskaffenheten av de åtgärder, som utrikesledningen förehar för att — för att citera hans excellens yttrande — »härvidlag liksom på andra områden tillvarataga Sveriges rättigheter och intressen». På samma gång måste jag likväl beklaga, att den diplomatiska sekretessens krav i detta fall medför förlängandet av en pinande ovisshet för hela det svenska folket beträffande »en fråga av vital betydelse för Sverige».

Jag har nu kommit fram till den punkt, där jag måste anknyta några reflexioner angående onsdagsmeddelandets tystlåtenhet beträffande vissa drag uti min interpellation. Hans excellens har icke yttrat sig i den militärpolitiska sakfrågan, Ålands befästade och beväpnade sedan hösten 1915 av Ryssland och, jag tror man även kan säga, av England, i strid mot 1856 års överenskommelse mellan Ryssland och England och i strid mot Sveriges från 1809 till 1908 tydligt deklarerade intresse och önskan. Hans excellens har *icke* bestritt vederhäftigheten av de i min interpellation gjorda meddelandena om Ålands nuvarande befästade. Jag påstår nu, att hans excellens icke torde vilja bestrida dessa meddelandens vederhäftighet. Jag påstår också, att hans excellens icke heller torde bestrida vederhäftigheten av vissa nya meddelanden angående Ålands befästade, som jag nu vill ge.

De av mig i interpellationen givna upplysningarna äro åtminstone två månader gamla. Sedan den tidpunkt, på vilken de hava avseende, hava de ryska befästningsarbetena på Åland tilltagit i omfattning. Arbetsstyrkan därstädes är stor. Ett tjugo-

tal transportångare med prämar gå nu varje dag mellan Finland och Åland medförande folk och materiel av olika slag.

Rörande själva fästningsverken kan följande sägas. De vid inloppet till Föglöfjärden å Storklobb och Herrö anlagda verken hava ytterligare utvidgats och förstärkts. Bestyckning av 15 cm. och 10 cm. pjäser äro uppställda i de färdiga batterierna. På Korsön utanför Mariehamn är uppfört ett batteri med 10 stycken 15 cm. pjäser. Befästningarna vid Mariehamn utvidgas. Mellan denna stad och Hammarudda utsprängas flerstädes nya batterier i klipporna. Verket på Hammarudda utvidgas. Artilleri är uppställt i de färdiga befästningarna. Verket vid Marsund utvidgas. Även här är artilleri nu uppställt i de färdiga verken. Mellan sistnämnda båda platser utsprängas nu nya batterier i klipporna. Mellan Eckerö och fasta Åland anlägges en bro. På Eckerö pågå förberedande arbeten för befästningar. På nordsidan är fästningens huvudfront. På Boxö utspränges ett bergsfort. Bestyckningen, som ännu icke är monterad, skall utgöras av 30,5 cm. pjäser. Pjäserna äro amerikanska och alldeles nya. Här pågå jämväl stora kajanläggningar. Vid Jomala uppbyggas hangarer och ordnas flygstation.

Ang. Ålands
befästande.
(Forts.)

Nu ber jag att få betona, att det är just *här*, i själva befästningsfrågan, som min interpellation har sin kärnpunkt. Jag har, då jag interPELLERADE, ansett det vara min klara rätt och min ofrånkomliga plikt såsom riksdagsman att hos regeringen söka upplysning beträffande samt att rikta det svenska folkets uppmärksamhet på vissa nya utrikespolitiska faror, som enligt min övertygelse för närvarande föreligga och som icke då från annat håll inom riksdagen eller från regeringens sida blivit framdragna i offentlighetens ljus.

I den andra punkten av mitt tredje spörsmål frågar jag, såsom vi redan hört: »vad hans excellens anser böra åtgöras för att *under världskrigets vidare fortgång* trygga Sveriges möjligheter att under olika lägen *bevara* en verklig *neutralitet* och sin fullständiga politiska *handlingsfrihet*». Detta är för mig interpellationens kärnpunkt. Men det är klart, att jag vill se denna omedelbart aktuella sida av Ålandsfrågan behandlad uti sammanhang med frågan om Ålands fortfarande befästande *efter* krigets slut. I första rummet avser min interpellation dock alltigenom det *närvarande* läget, vår belägenhet *under* världskrigets fortgång, vårt läge *före* fredsslutet och *vid* fredsslutet.

Det nya faktum, som sedan hösten 1915 tillkommit i Sveriges utrikespolitiska läge, är Ålands befästande på ett militärtekniskt, för Sverige hotfullt sätt. Befästningarna på Åland äro lagda så och beskaffade så, att de *kunna* tjäna ett offensivt syfte mot Sverige. För ren defensiv av Ryssland och England mot Tyskland behövde de tydligen icke vara så placerade eller av så permanent beskaffenhet, som nu faktiskt är händelsen. Ålandsfästningarna äro under kriget ett hot mot oss i vida

Ang. Ålands
befästande.
(Forts.)

högre grad, än de äro ett försvar mot eller ett hinder för Tysklands krigföring mot Ryssland, sådan denna krigföring faktiskt gestaltat sig. Härigenom har vårt militärpolitiska läge försämrats i hög grad.

Inga försäkringar om att fästningarna icke skola *användas* mot Sverige kunna ändra något häri, ty fästningarna äro där och *kunna* mot oss användas, och ingen människa kan nu veta, om ej krigsläget för Ryssland och England en dag blir sådant, att Ryssland och England av högsta, tvingande stats-skäl anse sig nödgade att använda dessa fästningsanläggningar såsom *påtryckningsmedel* mot oss. Vår neutralitet, vår frihet och vår självbestämningsförmåga äro sålunda nu, genom Ålandsfästningarnas blotta tillvaro, hotade på ett sätt, som icke hade något motstycke, så länge Åland ännu var obefästat. Hotet ligger icke nödvändigtvis i någon fientlig eller ond avsikt från Rysslands eller Englands sida. Någon sådan avsikt förutsätter jag *alldeles icke* här. Men hotet eller faran ligger uti oförutsebarheten av världskrigets vidare gång och i den klara möjligheten, att Ryssland en dag kan av eget livsintresse tvingas att använda Ålandsbefästningarna på ett för oss militäriskt och politiskt skadligt, ja fördärvligt sätt.

Det låter ju tänka sig, att utrikesledningen redan långt före interpellationens avgivande *sökt* och slutligen någon gång kanske också *erhållit vissa garantier* för att Ålandsbefästningarna icke nu under kriget och icke efter kriget komme att användas på ett för Sveriges neutralitet och självständighet menligt sätt. Jag anser mig dock böra, så tydligt som det är mig möjligt, betona, att ett sådant steg å regeringssidan, huru välbetänt det än i övrigt må vara, ingalunda synes mig kunna under alla förhållanden möta de krav på situationen, som jag i min interpellation vågat framhålla såsom de mest vitala, de mest oefftergivliga.

Det slags diplomatiska försäkringar eller avtal, diplomatiska papper med ett ord sagt, som i normala fredliga tider besitta ett obestriddligt och högt värde, emedan man såsom sannolikt kan och måste anse, att parterna åtminstone i den närmare framtiden verkligen kunna uppfylla sina i god tro avgivna löften, dessa diplomatiska papper bliva enligt min mening i det närmaste värdelösa uti ett läge som det närvarande. Det pågående kriget gör det fullkomligt ovisst, huruvida papperslöftena kunna bli infriade. De krigförande avgiva dessa löften i god tro och under förutsättning av en viss utgång av kriget, och, herr talman, en krigförande stat har intet annat val än att förutsätta sin egen seger. Men vad borgar oss neutrala, att det i verkligheten icke går annorlunda för just dem, som åt oss utfärdat vissa garantier? Ingen kan nu veta, huruvida Ryssland, England och Frankrike under krigets vidare fortgång eller efter kriget kunna vara i den belägenhet, att de förmå eller att deras egna vitala intressen till-

städja dem att med nödig kraft eller att överhuvud infria vissa garantilöften. Och för övrigt *kan* det vara tilltalande eller rådligt för Sverige att uti en för sin *självständighet vital* fråga ställa sig under något slags stormaktsgaranti, och detta mitt under ett världskrig med efter all sannolikhet revolutionerande verkan på maktförhållandena i världen? Jag tror, att de principfrågor och de framtidsperspektiv, som här kunna skymta, icke äro förenliga med svensk *självständighet* och en sund svensk självständighetspolitik. Vilken grad av trygghet skulle för övrigt en sådan av mig nu antydd garanti bjuda? Hava vi icke sedan 1856 haft så väl Frankrikes och Englands som Rysslands garanti för att Åland icke skulle befästas? Och vad har inträffat? Åland är nu befästat. Löftet har brutits, därför att löftesgivarna tro sig nu förefinna en tvingande statsnödvändighet för att bryta löftet. Jag förbiser naturligtvis icke, att löftet icke var utfärdat till oss. Gent emot oss har intet löfte brutits. Det är ett löfte mellan Ryssland å ena sidan samt Frankrike och England å den andra.

Skola vi med berätt mod åter ställa oss i samma belägenhet, åter hänge oss åt samma illusion? Finns det någon sannolikhet för att ett nytt löfte skulle bättre motstå framtida möjliga påfrestningar än 1856 års löfte?

Mitt yttersta motiv för min interpellation är min övertygelse, att världskriget just nu på våren 1916 — efter islossningen, sedan vattnen blivit klara igen, bland annat för U-båtarna, om vilkas tillvaro och stridsmetoder vi just de sista timmarna fått så synnerligen värtalig erinran — driver fram emot en stor kris, en ny vändning, uti vilken Sveriges militärpolitiska och utrikespolitiska belägenhet hotar att bliva ofantligt försämrad. Och det är här, som Ålandsfrågan visat sig vara centrum ur Sveriges neutralitets-, freds- och försvarssynpunkter. Det är *icke* Tysklands eventuella, högst osannolika offensiv mot Ryssland via Åland eller via Finland eller Tysklands offensivplaner i norr och öster över huvud, som rimligtvis kunna antagas komma att *pressa* oss ut ur vår neutralitet eller *hota* vår självbestämningsförmåga. En sådan fara hotar blott från den rysk-engelsk-äländska sidan, om nämligen Ålandsbefästningarna komma att användas såsom ett medel för en rysk-engelsk samverkan och offensiv mot Tyskland norr ifrån. Och jag förutser, att vårt land därvid kan komma i ungefär samma militärpolitiska läge, som Grekland nu länge befunnit sig i.

Den omständigheten, att även Tyskland kan tänkas hava något intresse nu under kriget av att Åland ej blir starkt befästat, har icke kunnat förblinda mig för sanningen, att Sverige har ett ännu mycket större och vida mera vitalt sådant intresse under pågående världskrig. Jag ser en ofantlig fara för oss svenskar just i *det* förhållandet, att åtskilliga svenska politiker nästan helt och hållet tappa ur sikte Sveriges intresse nu under kriget

Ang. Ålands
befästande.
(Forts.)

av att Åland icke utnyttjas såsom en starkt befästad operationsbas. De tappa detta rent svenska intresse ur sikte, därför att de grovt överskatta och nästan alldeles stirra sig blinda på vad de tro vara Tysklands intresse av att via Åland och via Finland indraga Sverige i krig på tyska sidan. Visst och säkert är dock, att Tyskland har ett stort ekonomiskt intresse av att Sverige förblir ett neutralt land — liksom vi hava ett intresse uti att vår handel på Tyskland icke blir avbruten. Säkert torde också vara, att Tyskland med fördel kan fortsätta sin kamp mot Ryssland på punkter, som ligga närmare den nuvarande tyska ostfronten än Åland eller Finland göra. Vi få taga oss i akt för att överskatta Tysklands intressen i de nordligare baltiska landen och vattnen såväl under kriget som ock efter kriget. Jag tror, att kammarens medlemmar skola förstå mig, även om jag ej nu drager ut denna antydda tankelinje längre åt norr. Då jag med min interpellation i Ålandsfrågan velat peka på den nu omedelbart framträdande faran för våra förbindelser med Norrland, har jag gått långt utom den rayon, där tyska intressen möjligen kunna tros varaktigt och ofrånkomligt sammanfalla med svenska.

Jag vill tillägga att, då man, såsom jag gjort, upptagit en viss sida av vårt utrikespolitiska läge till behandling just nu, detta icke innebär, att man förnekar tillvaron även av andra faror och svårigheter. Men ett sådant handlingsätt innebär, att man anser den nu utpekade faran vara den största och mest omedelbart hotande. Min synpunkt, herr talman, är svensk, men jag döljer icke för mig, att detta rent svenska Ålandsintresse kan i ett visst läge komma att stå i en ofrånkomlig motsättning till Rysslands och Englands militära intressen, deras intresse att helt efter behag och behov och utan hänsyn till oss för militäriska ändamål utnyttja Ålandsfästningarna under deras krig mot Tyskland. I Sveriges och Rysslands mellanhavanden blir Åland alltid en ömtålig punkt. Ålandsfrågan är därför en svensk fråga och en rysk fråga.

Med frågan om krig eller fred för vårt lands vidkommande har min interpellation intet som helst omedelbart samband. Min interpellation berör endast frågan om de av vår egen vilja oberoende, men av främmande makter beroende *villkor*, på vilka vi eventuellt kunna få behålla freden. Freden kan man alltid få behålla. Det kommer blott an på *villkoren*. Vill man underkasta sig vilka villkor som helst, behöver man knappast frukta att någonsin komma i krig. Men detta är en fråga, i vilken Sveriges regering och Sveriges folk i samverkan och endräkt hava att bestämma.

Jag är för min del nu, herr talman, såsom av det anförda kan förstås, icke utan en viss tvekan villig att, såsom ett de svenska statsmakternas hävdande av »Ålandsfrågans vitala betydelse för Sverige» och såsom ett uttryck för regeringens fasta beslut att »härvidlag liksom på andra områden tillvarataga Sveriges rättigheter och intressen», tillsvidare acceptera de i

onsdags i riksdagens båda kamrar av hans excellens herr utrikesministern gjorda uttalandena.

*Ang. Ålands
befästande.
(Forts.)*

Herr Hjärne: Herr greve och talman! Med största möjliga tillfredsställelse måste vi alla, oberoende av varje partiskillnad och andra oväsentliga formaliteter, mottaga hans excellens utrikesministerns uttalanden även i dag under hänvisning till vad som yttrades i sammanhang med den demonstration, som vi i förrgår hade tillfälle att här bevitna.

Betydelsen av vad som nu och då förefallit kommer att allt klarare framträda, i samma mån som denna demonstration fullföljes, liksom i förrgår genom det enhälliga beviljandet av de begärda anslagen till förstärkande av utrikesdepartementets arbetskrafter, så ock under de närmaste dagarna och veckorna genom en motsvarande kraftig och samlad överensstämmelse i fråga om de anslag och andra uppoffringar, som Kungl. Maj:t funnit nödigt att äska icke blott till bevarandet av neutraliteten och freden, utan även, och framför allting annat, till hävdande av Sveriges självständighet och trygghet.

Under denna förutsättning må vi hoppas det bästa av hans excellens utrikesministerns strävanden att tillvarataga rikets rättigheter och intressen. Men i alla händelser, herr greve och talman, må det tillåtas mig såsom ledamot av denna kammare att uttala den uppfattningen, att den ärade interpellanten, med vilken jag i så många andra avseenden tänker alldeles olika, har gjort sig förtjänt av riksdagens och folkets tacksamhet, därför att han i sin mån bidragit till att i dessa allvarsstunder rensa den kvava partiluften och att skingra de osunda dimmor, som tyvärr alltför länge fått för svenska ögon omsvepa tidens verkligheter och fosterlandets livsintressen.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets den 17 innevarande månad bordlagda utlåtanden nr 100—108.

Föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets den 17 i denna månad bordlagda memorial nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 54 av sjunde huvudtiteln gjorda framställning i fråga om inredningsarbeten i det s. k. gamla kungshuset's källarvåning.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran följande den 17 innevarande maj bordlagda ärenden, nämligen bevillningsutskottets betänkanden nr 26—28, bankoutskottets utlåtanden nr 39—45 ävensom jordbruksutskottets utlåtanden nr 76—83.

Ordet lämnades på begäran till herr vice talmannen, som yttrade: Jag ber att få hemställa, att på morgondagens föredrag-

ningslista bland två gånger bordlagda ärenden måtte uppföras sist jordbruksutskottets utlåtande nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en statens hästavelsfond.

Denna hemställan bifölls.

Avgåvos och hänvisades till bevillningsutskottet dels en motion, nr 127, av herr *Bäckström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 232, med förslag till förordning om tonnageavgift, dels ock en motion, nr 128, av herr *Nilson*, *Karl August*, i samma ämne.

Vid föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 491, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående inskränkning i möjligheten för värnpliktige samt fast anställt manskap vid armén och flottan att inköpa brännvin, vin och öl, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 2.

Vid föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 492, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning av herr Åkerlunds motion nr 129, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande lämpligheten att vid fastställelse av taxor för trafik å enskilda järnvägar meddela vissa föreskrifter m. m., beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 1.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av ett område vid karantänanstalten vid Fejan;

nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter banvakten Martin Andersson Andrén från Smedsbol i Holms församling m. fl.;

nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av den statsverket vid expropriation tillfallna löseskillingen för fastigheten nr 1 i kvarteret Memnon i Stockholm;

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkt 41 under fjärde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående fullbordande av befästringsarbetena vid Boden;

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för vissa beställningshavare å staten för artilleriets fabriker och tygstater att för rätt att åtnjuta ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anläggning av skjutbana för Norrlands dragonregemente; samt
nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående verkställande av vissa ändringsarbeten i Skånska dragonregementets skosmedjelokaler.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 150, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 11 § i förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering;

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utsträckning av tiden för tullfri disposition av tullpliktiga utställningsföremål, som införts till baltiska utställningen i Malmö år 1914;

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 8 mom. 2 i förordningen med tulltaxa för inkommande varor den 9 juni 1911;

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av § 13 mom. 1 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor; samt

nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående utförsel av socker under viss tid utan erläggande av sockerskatt m. m.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 144, till Konungen angående åtgärder för underlättande av vintertrafiken utmed norrlandskusten och på de norrländska hamnarna.

Justerades niö protokollsutdrag för denna dag.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4.27 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna